

प्रदीप प्रधानको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्वको अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र
सङ्काय अन्तर्गत भैरहवा बहुमुखी क्याम्पस, रूपन्देही
नेपाली विभाग, स्नातकोत्तर तह
द्वितीय वर्षको दसौं पत्रको
प्रयोजनको लागि
प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी
दीपिका रेग्मी
त्रि. वि. भैरहवा बहुमुखी क्याम्पस
सिद्धार्थनगर, रूपन्देही
रोल नं. ३७६९
२०६९

शोधनिर्देशक
वनमालीराज शर्मा
उपप्राध्यापक

प्रदीप प्रधानको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्वको अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र
सङ्कायअन्तर्गत नेपाली विभाग, स्नातकोत्तर तह
द्वितीय वर्षको दसौं पत्रको
प्रयोजनको लागि
प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी

दीपिका रेग्मी

रोल नं. ३७६९, रजि.नं. ९-२-३०३-७-२००२

शैक्षिक सत्र २०६४/०६६

भैरहवा बहुमुखी क्याम्पस

सिद्धार्थनगर, रूपन्देही

२०६९

शोधनिर्देशकको सिफारिस

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय अन्तर्गत भैरहवा बहुमुखी क्याम्पसकी छात्रा दीपिका रेग्मी स्नातकोत्तर तह नेपाली दोस्रो वर्षको दसौं पत्रको प्रयोजनका लागि “प्रदीप प्रधानको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्वको अध्ययन” शीर्षकको शोधपत्र मेरो निर्देशनमा रही तयार गर्नुभएको हो । यसमा शोधार्थीले प्रदीप प्रधानको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्वका विविध पक्षहरूको यथासम्भव विवेचना र विश्लेषण गर्नुभएको छ । उहाँको कार्यबाट म सन्तुष्ट छु र यस शोधपत्रको अन्तिम मूल्याङ्कनका लागि नेपाली विभाग भैरहवा बहुमुखी क्याम्पसमा सिफारिस गर्दछु ।

मिति : २०६९ । ।

.....
वनमालीराज शर्मा
उपप्राध्यापक
नेपाली विभाग
भैरहवा बहुमुखी क्याम्पस
सिद्धार्थनगर, रूपन्देही

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
भैरहवा बहुमुखी क्याम्पस
नेपाली विभाग
सिद्धार्थनगर, रूपन्देही

मिति: २०६९/०८/२९

स्वीकृति-पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय अन्तर्गत भैरहवा बहुमुखी क्याम्पसकी छात्रा दीपिका रेग्मीले नेपाली विषयको दसौँ पत्रको स्नातकोत्तर तहका लागि प्रस्तुत गर्नुभएको “प्रदीप प्रधानको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्वको अध्ययन” विषयक शोधपत्र आवश्यक मूल्याङ्कन गरी स्वीकृत गरिएको छ ।

मूल्याङ्कन समिति

सहप्राध्यापक डा. कपिलदेव लामिछाने

.....

विभागीय प्रमुख

सहप्राध्यापक वनमालीराज शर्मा

.....

शोधनिर्देशक

सहप्राध्यापक शालिकराम पौडेल

.....

बाह्यपरीक्षक

त्रिभुवन बहुमुखी क्याम्पस, तानसेन, पाल्पा

कृतज्ञता ज्ञापन

प्रस्तुत “प्रदीप प्रधानको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्वको अध्ययन” विषयक शोधपत्र मैले स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौं पत्रको परिपूर्तिको निमित्त तयार गरेकी हुँ । यस शोधकार्य गर्न आवश्यक निर्देशन, सल्लाह र सुझाव दिई शोधकार्य सम्पन्न गर्न अमूल्य सहयोग गर्नुहुने शोध निर्देशक आदरणीय गुरु उपप्रध्यापक वनमालीराज शर्माज्यूप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । शोधपत्र लेखनकार्यमा सल्लाह सुझाव एवं प्रेरणा दिनुहुने भैरहवा बहुमुखी क्याम्पस, नेपाली विभागका सहप्रध्यापक डा. कपिलदेव लामिछाने, सहप्रध्यापक डा.घनश्याम न्यौपाने, सहप्रध्यापक मदनप्रसाद दवाडी, सहप्रध्यापक डा. दामोदर ढकालज्यूप्रति आभार प्रकट गर्दछु ।

यस्तै आफ्नो समग्र जीवनमा देखा परेका घटना प्रतिघटना र आफूले गरेका कार्यको यथार्थ विवरण सहित आफ्ना समग्र साहित्यिक कृतिहरू उपलब्ध गराई आफ्नो जीवनी व्यक्तित्व र कृतित्वमा आधारित शोधकार्य गर्न स्वीकृति दिई अमूल्य सहयोग गर्नुहुने शोधनायक प्रदीप प्रधान र उहाँको परिवारप्रति कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

मलाई यस अवस्थासम्म ल्याई पुऱ्याउने मेरा पिता श्री मोतीराज रेग्मी तथा माता श्री शुभद्रा रेग्मी एवं दाजुहरूप्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । एम.ए.तहको अध्ययनकार्यलाई अगाडि बढाउनेदेखि शोधपत्र लेखनकार्यसम्ममा आइपरेका सम्पूर्ण व्यावहारिक कठिनाईलाई पूर्ण जिम्मेवारीका साथ निर्वाह गरी मलाई अध्ययन र शोधपत्र लेखन कार्यमा पूर्ण समय जुटाई दिनुहुने मेरा जीवन सहयात्री कमलप्रसाद पौड्यालप्रति कृतज्ञ रहँदै धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु । साथै यस कार्यमा सहयोग गर्नुहुने मित्र लक्ष्मी घिमिरे प्रति धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

पुस्तकालय अध्ययनका क्रममा सहयोग गर्ने भैरहवा बहुमुखी क्याम्पस पुस्तकालयका एवं केन्द्रीय पुस्तकालय कीर्तिपुरका कर्मचारीप्रति पनि हार्दिक आभार प्रकट नगरी रहन सकिदैन ।

त्यसै गरी अन्यन्त परिश्रम र हार्दिकता साथ कम्प्युटर सम्बन्धी सम्पूर्ण कार्यको अभिभारा वहन गरी मलाई सहयोग गर्ने मित्र शन्त ज्योति बोर्डिङ्ग स्कूल दयानगरका श्री सुमन खनाल तथा रीम कम्प्युनिकेशन, आवा रोड, भैरहवाप्रति धन्यवाद व्यक्त गर्दछु ।

अन्त्यमा यस शोध पत्रको मूल्याङ्कनका लागि नेपाली विभाग भैरहवा बहुमुखी क्याम्पस भैरहवा समक्ष प्रस्तुत गर्दछु ।

शोधार्थी

दीपिका रेग्मी

स्नातकोत्तर तह, दोस्रो वर्ष

मिति: २०६९ । ।

विषयसूची

शीर्षक	पेज नं.
शोधनिर्देशकको सिफारिस	
स्वीकृतिपत्र	
कृतज्ञताज्ञापन	क
विषयसूची	ख
सङ्क्षेपीकृत शब्दसूची	च

परिच्छेद एक

शोध परिचय

१ - ५

१.१ शोध शीर्षक	१
१.२ शोधकार्यको प्रयोजन	१
१.३ स्रष्टा परिचय	१
१.४ समस्याकथन	२
१.५ शोधकार्यको उद्देश्य	२
१.६ पूर्वकार्यको समीक्षा	३
१.७ शोधकार्यको सीमाङ्कन	४
१.८ सामग्री सङ्कलन	४
१.९ शोध विधि	४
१.१० शोधपत्रको रूपरेखा	५

परिच्छेद दुई

प्रदीप प्रधानको जीवनी

६- २०

२.१ पृष्ठभूमि	६
२.२ वंशपरम्परा	६
२.३ जन्म नामकरण	७
२.४ पारिवारिक पृष्ठभूमि	८
२.५ बाल्यकाल	९
२.६ शिक्षा र दीक्षा	९
२.६.१ अक्षरारम्भ र प्रारम्भिक शिक्षा	९
२.६.२ माध्यमिक तहको शिक्षा	१०

२.६.३ उच्चतहको शिक्षा	१०
२.६.४ विद्यार्थी जीवनका गतिविधि र प्रमुख मोडहरू	११
२.७ संस्कार र कर्महरू	११
२.८ आर्थिक अवस्था र बसाइ सराई	१२
२.९ स्वभाव	१३
२.१० रूचि	१५
२.११ दाम्पत्य जीवन र सन्तानलाभ	१७
२.१२ मानसिक आघातका क्षणहरू	१७
२.१३ स्वभाव र प्रेरणा	१८
२.१४ प्रथम प्रकाशित रचना र पुस्तकाकार कृतिहरू	२०
२.१५ अप्रकाशित कृतिहरू	२०

परिच्छेद तीन

प्रदीप प्रधानको व्यक्तित्व

२२ - ३२

३.१ पृष्ठभूमि	२२
३.२ बाह्य/शारीरिक व्यक्तित्व	२२
३.३ सामाजिक व्यक्तित्व	२४
३.३.१ समाजसेवी व्यक्तित्व	२४
३.३.२ व्यापारी व्यक्तित्व	२५
३.३.३ बहुभाषिक व्यक्तित्व	२५
३.३.४ योगाचार्य व्यक्तित्व	२६
३.३.५ राजनैतिक व्यक्तित्व	२६
३.४ साहित्यिक व्यक्तित्व	२७
३.४.१ कथाकार व्यक्तित्व	२७
३.४.२ कवि व्यक्तित्व	२८
३.४.३ निबन्धकार व्यक्तित्व	२९
३.५ जीवनी दर्शन	२९
३.६ साहित्य सम्बन्धी मान्यता	३०
३.७ जीवनी व्यक्तित्व र लेखनका बीच अन्तरसम्बन्ध	३०

परिच्छेद चार

प्रदीप प्रधानको साहित्यिक यात्रा

३३- ४१

४.१ परिचय	३३
४.२ साहित्यिक यात्राको चरण विभाजन	३४
४.२.१ चरण विभाजनको औचित्य र आधार	३४
४.२.२ चरण विभाजन	३५
४.२.२.१ प्रथम चरण	३५
४.२.२.२ दोस्रो चरण	३६
४.२.२.३ तेस्रो चरण	३९

परिच्छेद पाँच

प्रदीप प्रधानका प्रकाशित कृतित्वको अध्ययन र विश्लेषण ४२- ८७

५.१ परिचय	४२
५.२ 'मौनरात' कथा सङ्ग्रहको विश्लेषण	४३
५.२.१ परिचय	४३
५.२.२ शीर्षकीकरण	४४
५.२.३ कथावस्तु	४५
५.२.४ पात्र	४८
५.२.५ परिवेश	४९
५.२.६ भाषाशैली	५०
५.२.७ उद्देश्य	५१
५.३ 'जङ्गलका रमाइला कथाहरू' कथासङ्ग्रहको अध्ययन	५२
५.३.१ परिचय	५२
५.३.२ प्रेरणा र प्रभाव	५३
५.३.३ शीर्षकीकरण	५४
५.३.४ विषय	५५
५.३.५ पात्र	५८
५.३.६ परिवेश	५९
५.३.७ भाषाशैली	६०
५.३.८ उद्देश्य	६२

५.४ प्रदीप प्रधानको 'द्वन्द्वकालीन' कथासङ्ग्रहको अध्ययन	६४
५.४.१ परिचय	६४
५.४.२ शीर्षकीकरण	६५
५.४.३ विषय	६८
५.४.४ पात्र	७२
५.४.५ परिवेश	७३
५.४.६ भाषाशैली	७५
५.४.७ उद्देश्य	७७
५.५ 'घमण्डी भंगेरो' कथासङ्ग्रहको अध्ययन र विश्लेषण	७९
५.५.१ परिचय	७९
५.५.२ प्रेरणा र प्रभाव	८२
५.५.३ शीर्षकीकरण	८२
५.५.४ विषय	८३
५.५.५ पात्र	८५
५.५.६ परिवेश	८५
५.५.७ भाषाशैली	८५
५.५.८ उद्देश्य	८६

परिच्छेद छ

सारसङ्क्षेप तथा निष्कर्ष

८८- ९४

६.१ सारसङ्क्षेप	८८
६.२ निष्कर्ष	८९
६.३ सम्भाव्य शोध शीर्षकहरू	९३
सन्दर्भसूची	९४

संक्षिप्त शब्दसूची

अप्र.	- अप्रकाशित
आइ.ए.	- इन्टर अफ आर्ट्स्
ई.सं.	- ईस्वी संवत्
एस.एल.सी.	- स्कूल लिभिड सर्टिफिकेट
एम.ए	- मास्टर अफ आर्ट्स्
गा.वि.स.	- गाउँ विकास समिति
त्रि.वि.	- त्रिभुवा विश्वविद्यालय
दै.	- दैनिक
नि.मा.वि.	- निम्न माध्यमिक विद्यालय
पृ.	- पृष्ठ
प्रा.	- प्राध्यापक
प्रा.वि.	- प्राथमिक विद्यालय
ब.	- बहुमुखी
बि.ए.	- ब्याचलर अफ आर्ट्स्
भू.पू.	- भूतपूर्व
मा.वि.	- माध्यमिक विद्यालय
वि.सं.	- विक्रम संवत्
बु.न.पा	- बुटवल नगरपालिका
वि.पी.	- विशेश्वर प्रसाद कोइराला
व.नं.	- वडा नम्बर
संस्क.	- संस्करण
सम्पा.	- सम्पादक

शोधनायक प्रदीप प्रधान